

CD KLASSIEK

Standaard voor cello
Johann Sebastian Bach

De suites van Bach voor cello solo blijven levenslang de toetssteen voor iedere cellist. Ook voor Wieland Kuijken. Toen die in 1967 een cello in handen kreeg toegeschreven aan Andrea Amati, besliste hij nooit ofte nimmer nog die cruciale werken te spelen op een modern instrument.

Vandaag is het spelen van oude muziek op oude (of nagebouwde) instrumenten en met de oude techniek zowat de standaarduitvoeringswijze geworden. Inder tijd was dat een sprong in het duister. Wieland Kuijken vertelt zelf dat het zowat dertig jaar duurde alvorens hij het aandurfde de cellosuites van Bach gespeeld met zijn intussen geliefde Amati op te nemen.

De opnames op de cd's in deze box dateren oorspronkelijk uit 2004, maar werden nu opnieuw uitgebracht. Het resultaat is prachtig. De zes solo cellosuites worden hier uitgevoerd in combinatie met drie sonates voor viola da gamba en cembalo-begeleiding (met zoon Piet Kuijken aan het klavier).

Het is makkelijk gezegd dat deze uitvoering een schoolvoorbeeld mag genoemd worden van hoe Bachs solo's moeten worden gespeeld. Toch wil ik wijzen op het bijzonder interessante verhaal dat Wieland Kuijken zelf brengt in het tekstboekje. Daarin geeft hij aan dat nog niet zo bijsster veel is geweten over Bachs fantastische meesterwerken. Voor welk instrument ze werden gecomponeerd, blijft bijvoorbeeld een vraag die niet eenduidig kan worden beantwoordt, omdat de instrumenten toen nog evolueerden en met diverse namen werden aangeduid. Bijzonder leerrijk, omdat je zo een uitstekend gezicht krijgt op het integere zoekwerk dat Wieland Kuijken leidde naar zijn diepe vertolking van het werk. Dit is én blijft een richtinggevende uitvoering in de categorie van de historische uitvoeringswijze.

Ook na tien jaar blijft deze uitvoering overeind. Het is een standaard die nog lang zal standhouden. Dank en lof dus voor het label Arcana dat deze heerlijke, intense en diepe muziek in de vertolking van een groot Vlaams kunstenaar opnieuw voor ons toegankelijk maakte. (JC)

Johann Sebastian Bach, *6 Suites à violoncello solo. Sonate à cembalo è viola da gamba*, door Wieland Kuijken (violoncello), violoncello piccolo en basse de viole & Piet Kuijken (klavecimbel), 3 cd's, Arcana (distributie Outhere Music), A383, 33,50 euro.

CD KLASSIEK

Snaargetokkel
Grieg & anderen

De Brit Steven Isserlis is een van de meest gerenommeerde cellisten van zijn generatie. Stephen Hough is dan weer een Australisch-Britse pianist en componist die meer dan veertig cd's opnam. De twee kunstenaars werkten samen op deze schijf met daarop de cellosonate van Edvard Grieg (1843-1907), een zelfde werk van Felix Mendelssohn (1809-1847) en een compositie van Hough zelf voor cello en piano linkshandig.

Het cellowerk van Mendelssohn vat diens oeuvre samen. Het

werk ontstond toen de Joods-Duitse componist zich concentreerde op de uitbouw van een muziekopleiding in Leipzig. Het tweede deel doet in zijn opbouw denken aan de koralen van Bach. Die andere grote meester uit Leipzig is immers nooit ver weg in het oeuvre van Mendelssohn. De man geldt in de muziekgeschiedenis dan ook als diens 'herontdekker'.

Het werk van Hough, geboren in 1961, is natuurlijk hedendaagse muziek. Het stuk, door de twee voor het eerst uitgevoerd in oktober 2013, begint met een pizzicato, het monotoon betokkelen van de hoogste snaar van de cello. Vreemd en vervreemdend. Als je echter de hele cd aandachtig beluistert, merk je dat Mendelssohn net dezelfde techniek gebruikte in zijn *allegretto*. (EDS)

Mendelssohn, Grieg & Hough, *Cello Sonatas*, door Steven Isserlis (cello) & Stephen Hough (piano), Hyperion, CDA68079, 22,50 euro.

BOEK KERK

Vredesbeweging
Maarten van den Bos

In 1948 organiseerde Pax Christi in het West-Duitse bedevaartsoord Kevelaar een vredespelgrimage voor Franse en Duitse ijverars voor vrede en verzoening. Initiatiefnemers waren de mgr. Pierre-Marie Théas en Marthe Claudot. Op de bijeenkomst waren ook Nederlanders aanwezig die danig gegrepen

werden door dat vredesideaal en die prompt Pax Christi Nederland stichtten.

De Utrechtse historicus Maarten van den Bos delft het verhaal van de beweging op en plaatst het tegen de achtergrond van de politieke ontwikkelingen van de naoorlogse tijd: het ontstaan van het verenigde Europa, het anti-communisme, de politiek jegens het communistische blok. De katholieke vredesbeweging zocht in die context steeds een eigen weg en dat ging gepaard met crises. De eerste ontstond al vroeg, in 1950, toen de beweging meer activistisch werd. Ook de kerkelijke ontwikkelingen krijgen aandacht: de weg naar het Tweede Vaticaans Concilie en de wijze waarop vooral de Nederlandse katholieken omgingen met de vernieuwing die volgde.

Pax Christi Vlaanderen arriveerde veel later. In 1953 werd een Belgische Pax Christi-afdeling opgericht onder impuls van de Waalse KWB, de Equipes Po-

pulaires. Etienne De Jonghe begon in 1971 als vrijwilliger met een Vlaamse werkgroep. In november 1972 werd die groep omgevormd tot de autonome vzw Pax Christi Vlaanderen, die tot vandaag bestaat en zich toelegt op diverse werkerterreinen: actie en studie van conflictsituaties.

Anders dan in Vlaanderen kwam in Nederland de religieuze en spirituele identiteit van de beweging onder druk te staan. De organisatie doopte zichzelf om tot het eenvoudige Pax. (EDS)

Maarten van den Bos, *Mensen van goede wil*, Wereldbibliotheek, Amsterdam, 2015, 320 blz., 29,90 euro, ISBN 978 90 2842 600 9.

BOEK GEDICHTEN

Huwelijk in poëzie
Emile Verhaeren

Romantische gedichten en liefdesliedjes gaan vaak over onbereikbare geliefden en moeilijke relaties, zelden zomaar over echtgenoten. De Belgische dichter Emile Verhaeren wijdde tus-

sen 1896 en 1911 echter wel drie bundels aan zijn vrouw, kunstenaress Marthe Massin, tot verwondering van het publiek dat hem tot dan vooral kende als sociaal geëngageerd schrijver. *De heldere uren*, *De middaguren* en *De avonduren* zijn nu door Stefaan van den Bemt voor het eerst integraal (en prachtig) naar het Nederlands vertaald.

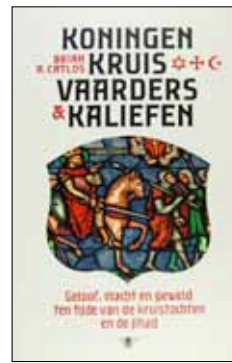
„Het betreft negentig pagina's poëzie. Dat is veel. Hoewel ik dol ben op mijn vrouw, zal zij het met een pagina of tien, twintig moeten stellen”, schrijft Benno Barnard in de inleiding. Verhaeren dicht echter over allerlei aspecten van het huwelijksleven. Van de magische verwondering bij het begin, als „in het hof van de liefde de zomer blijft duren” evolueert hij naar de tijd dat zij „rijper en gewoner en meer mens

werd” en dat ze zich als koppel steeds meer verbonden voelen met de gemeenschap. Het geheel is een prachtig portret van een duurzaam samenleven.

In het Provinciaal Museum Emile Verhaeren in Sint-Amands loopt overigens nog tot 29 november een tentoonstelling over de drie bundels, getiteld *Fleurs Fatales/Poëtica van de liefde*. (JVH)

Emile Verhaeren (in vertaling van Stefaan van den Bemt), *Tuin van de liefde. Getijdenboek*, Uitgeverij P, Leuven, 2015, 111 blz., 23 euro, ISBN 978 94 9145 571 1.

BOEK GESCHIEDENIS

Christelijke sultan
Brian A. Catlos

Halverwege de negentiende eeuw ontdekten islamitische propagandisten een in het Midden-Oosten toen vergeten geschiedenis, namelijk die van de kruistochten, toen Europa tussen 1100 en 1300 militair de regio binnenviel met wrede legers die de islam onderwierpen.

Ook voor heel wat hedendaagse islamitische propagandisten waren en zijn de kruistochten dan ook de rechtvaardiging voor alles wat er nu nog fout gaat in het Midden-Oosten. De kolonisatie na de Eerste Wereldoorlog, de militaire expedities ten tijde van

de oorlogen in Irak en Afghanistan en de onderdrukking van de volkeren van het Midden-Oosten door hun eigen leiders worden gemakshalve gekoppeld aan de kruistochten.

De voorbije tientallen jaren stelden historici het beeld van de kruistochten als een christelijk-islamitische confrontatie bij en nuanceerden ze het. Brian A. Catlos is een Amerikaanse hoogleraar godsdienstwetenschappen die gefascineerd is door het middeleeuwse Spanje. In *Koningen, kruisvaarders en kaliefen* vertelt hij over het Middellandse-Zeegebied van de elfde eeuw, vlak vóór de Eerste Kruistocht.

Catlos beschrijft levendig de tactische manoeuvres, de godsdienstige disputen en de kleurrijke figuren van die tijd. Een van hen is de grote Spaanse 'Morendoder' Rodrigo Díaz de Vivar, beter bekend als El Cid Campeador, die grote delen van Spanje op de moslims veroverde. Catlos noemt hem echter een „christelijke sultan”, die opportunistisch omging met de islamitische heersers. De bijnaam El Cid is afgeleid van het Arabische *al-sayyid*, de heer.

Catlos' verrassende besluit: religieus extremisme was niet zo

belangrijk als tegenwoordig wordt verkondigd. Net als vandaag werd politiek toen bedreven op basis van eigenbelang, persoonlijkheid en ideologie. Contacten tussen de religies verliepen meestal vreedzaam en de ontmoeting tussen het christendom en de veel verfijndere islam legde zelfs de basis voor ons hedendaagse denken. Catlos hanteert een open, Europees perspectief. Het laatste hoofdstuk, *Heilige oorlog. Een handleiding*, toont de verschillen tussen de middeleeuwen en nu. Het is een intelligente oproep om compromissen te sluiten. (EDS)

Brian A. Catlos, *Koningen, kruisvaarders en kaliefen. Geloof, macht en geweld ten tijde van de kruistochten en de jihad*, Bezige Bij, Amsterdam, 2015, 448 blz., 29,99 euro, ISBN 978 90 8542 651 6.